

*Від праху чорного і до небесних тіл
Я таємниці розгадав всіх наймудріших справ і слів.
Підступності я унікав, розплутав всі вузли,
Лиш вузол смерті я розплутать не зумів.
(Рубаї Абу Алі ібн Сіна)*

Продовження статті: [Ібн Сіна: істинна наука в руках істинних людей](#)

Ібн Сіна - визнаний науковий діяч і лікар Середньої Азії, у Європі відомий під ім'ям Авіценна. Народився 980 року поблизу Бухари, в одному з найдавніших міст Узбекистану.

Власна праця - єдиний шлях до успіху. Коли юний Ібн Сіна проявив інтерес до точних наук, він спочатку за допомогою вчителя, а потім уже самостійно, вчив все нове. Як же йшла ця напружена робота, яка визначила стрімке зростання в знанні майбутнього молодого вченого? Ось що пише про це сам Ібн Сіна:

«Тоді я присвятив себе читанню впродовж півтора років... У той час я не досипав жодної ночі, та й протягом дня не займався нічим іншим, крім наук... Уночі при світильнику я читав і писав... Засинаючи, я відчував, що й уві сні мій розум марив досліджуваним предметом і, прокидаючись, я бачив, що деякі темні питання прояснилися. Таке життя я вів доти, поки не засвоїв діалектику, фізику й математику настільки, наскільки взагалі це під силу

людині».

Як бачимо, ніякої магії й надприродної геніальності, а проста самовіддана щоденна праця людини, яка точно розуміла, що за кожною новою книгою ховається цілий пласт незвичайних знань. У цьому весь Ібн Сіна: його наполегливість у роботі, дисципліна розуму і спрага в пізнанні невідомого. Згодом він написав багато корисних трактатів, які послужили поштовхом у розвитку різних наук. Ось так один чоловік, запалений вогнем пізнання, відкриває нові горизонти розвитку для всієї цивілізації. Ні про славу, ні про наживу він навіть не думав. Нагородою для нього були Знання та Доброта. Приміром, коли він вилікував еміра Бухари, той сказав: «Проси, що хочеш і отримаєш». Це означало, що будь-яке багатство могло перейти в його володіння. Замість цього Ібн Сіна попросив усього лише дозволу відвідувати бібліотеку еміра. Вона була наповнена величезною кількістю книг та унікальних трактатів. Це скромне й незвичне прохання вразило еміра. Ще один приклад: щоб передати всі свої знання нащадкам, частину робіт він написав під час своїх тривалих переїздів, поневіряючись світом. Висновок: якщо людина хоче зробити щось корисне й добре, то ніяка перешкода в житті не стане для неї перешкодою.

Безкоштовне лікування. Незалежність поглядів — дорогоцінна риса особистості Ібн Сіни. Він її виявив, багато працюючи і у сфері медицини. Щоб більше зрозуміти про причини захворювань і ефективні методи їх лікування, а також допомогти бідним верствам населення, він вирішив лікувати взагалі безкоштовно. З одного боку, це дало малозабезпеченим якісну медичну допомогу, а з іншого — постійних пацієнтів для лікування та спостереження. Такий нестандартний на той час підхід, коли було заведено лікувати тільки багатих, став запорукою успішної практики лікування. Відгуки вдячних людей скоро прославили Ібн Сіну як великого цілителя за його щирий, людський підхід до справи. Ось так, йдучи за покликом духу дослідження, одна людина зробила багато корисного для людей свого часу і зуміла залишити свої знання нащадкам у відомому сьогодні творі «Канон лікарської науки». Це ще раз підкреслює, наскільки важливо бути Людиною, що прагне зробити якомога більше добра у світі, щоб залишити й після себе багату духовну та інтелектуальну спадщину. І це головне. Бо все інше з часом перетворюється в прах і метушню.

Незалежність поглядів Ібн Сіни, безстрашність і дух дослідника допомогли зробити серію відкриттів, які явно випередили той час. Приміром, тоді в алхімії червоною ниткою проходила тема «філософського каменя». Переважна більшість сучасників Ібн Сіни вірили в можливість перетворення одного металу в інший за допомогою цього каменя. Він же був одним з перших, якщо не першим, хто сказав про неспроможність алхімії. Не менш п'яти століть знадобилося Європі, щоб переконатися в правоті Ібн Сіни.

Знаменита формула «*я мислю — отже, я існую*» була висловлена задовго до Рене Декарта Ібн Сіною в його праці «Ішарат».

Протягом століть багато лікарів і вчених замислювалися над питанням: «**Як бачить око?**» До Ібн Сіни вважалося, що головна частина ока — кришталік. Так вважав і Гіппократ, що з ока виходять промені, які, відбиваючись від предмета, дають його зображення. Ібн Сіна, борючись з авторитетами, доводив, що зображення предмета дає сітківка. Сучасна наука поділяє його погляди.

Ще одним прикладом є його погляд на утворення гір. Він писав, що гори могли статися з двох причин: або підняття земної кори, або ж від дії води, яка прокладає собі новий шлях. Зараз ці дві гіпотези орогенезу (гороутворення) входять до списку інших гіпотез і розглядаються як основні.

Не менш цікаві судження Ібн Сіни і про походження скам'янілостей: деякі ділянки землі були дном моря. Саме тому «у багатьох каменях, коли їх розбирають, знаходять частини тварин, що живуть у воді, наприклад, мушлі». Ці міркування вражають, якщо врахувати рівень геологічних знань того часу. До того ж, це судження на той час, коли панували тільки твердження з Корану, було справжнім викликом. Хоча ці знання через багато століть стали основою науки геології.

Ібн Сіна написав філософський трактат «Книга зцілення», який так само цінний, як і медичний трактат «Канон». Він справив значний вплив на передову філософську думку Європи. «Богу подібний лікар-філософ», — казали древні, підкреслюючи значення правильності мислення лікаря. Сам же Ібн Сіна, хоч і був відданим діячем науки, молився Богові, читав Коран. У ньому гармонійно поєднувалися «наука» й «віра». А це свідчить про зрілість і гармонійність його особистості.

Але головне в особистості Ібн Сіни те, що він зумів розвинути в собі і пронести через все своє життя **високоморальні якості та людяність**. Навіть перед смертю він вчинив, як справжня Людина: його останнім наказом було розпустити всіх рабів, у нагороду роздавши їм усе своє майно. У 1956 році вийшов чудовий фільм режисера Каміла Ярматова «Авіценна», присвячений життю Ібн Сіни. Цей фільм яскраво ілюструє високоморальні цінності людини, труднощі та випробування долі. У фільмі показано один важливий момент — що є можливість поводитися і з «ворогом» чи з недоброзичливцями по-людськи. За таким «сценарієм» взаємної поваги всі залишаються тільки в виграші.

Непорушний урок для нас: немає в цьому світі перешкод, які б не подолала спрагла душа. Ніхто тобі не друг, ніхто тобі не ворог, але кожен тобі — учитель. Підсумкові слова фільму свідчать про наступне:

«Ібн Сіна пройшов через усі випробування життя вигнанця. Але труднощі не зломали його. Він ніколи не втрачав віри у велику силу людини, високе слово й добру справу.

*Усе покриє згодом порох забуття!
Лиш двоє не зазнають смерті й тління:
Тільки подвиг героя й слова мудреця
Століття пройдуть, не зазнавши кінця.
І сонце, і бурі — все здолають сміло
Високе слово і добре діло...»*

*Катерина Циганчук,
учасниця Міжнародної громадської організації «ЛАГОДА»*